

Literatura a tematické okruhy k předmětu

RLA08 Islám

Základní studijní literatura v češtině a slovenštině

- Cook, Michael: *Muhammad*, Praha, Odeon – Argo 1994.
- Denny, Frederick M., *Islám a muslimská obec*, Praha, Prostor 2003 (1. vyd. 1998).
- Gombár, Eduard: *Úvod do dějin islámských zemí*, Praha, Najáda 1994.
- Gombár, Eduard: *Moderní dějiny islámských zemí*, Karolinum 1999.
- Grube, Ernst J.: *Islámské umění*, Praha, Artia 1973.
- Hrbek, Ivan et al.: *Dějiny Afriky I-II*, Praha, Svoboda 1966.
- Hrbek, Ivan – Petráček, Karel: *Muhammad*, Praha, Orbis 1967.
- Kepel, Gilles: *Boží pomsta. Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*, Brno, Atlantis 1996.
- Kepel, Gilles: *Válka v srdci islámu*, Praha, Karolinum 2006.
- Kopčan, Vojtech: *Turecké nebezpečnostvo a Slovensko*, Bratislava, Veda 1986.
- Kopčan, Vojtech – Krajčovičová, Klára: *Slovensko v tieni polmesiaca*, Bratislava 1983.
- Kropáček, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad 2006 (1. vyd. 1993).
- Kropáček, Luboš: *Islámský fundamentalismus*, Praha, Vyšehrad 1996.
- Kropáček, Luboš: *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*, Praha, Vyšehrad 2002.
- Kropáček, Luboš: *Súfismus. Dějiny islámské mystiky*, Praha, Vyšehrad 2008.
- Křikavová, Adéla – Mendel, Miloš – Müller, Zdeněk: *Islám: Ideál a skutečnost*, Praha, Baset²2002 (1. vyd. Praha, Panorama 1990).
- Lewis, Bernard, *Dějiny Blízkého východu*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1996.
- Lunde, Paul: *Islám: Víra, kultura, dějiny*, Praha, Knižní klub 2002.
- Mendel, Miloš: *Islámská výzva. Kapitoly z dějin politického islámu*, Brno, Atlantis 1994.
- Mendel, Miloš: *Náboženství v boji o Palestinu. Judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*, Brno, Atlantis 2000.
- Mendel, Miloš, *Hidžra: Náboženská emigrace v dějinách islámských zemí*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2006.
- Mendel, Miloš – Ostřanský, Bronislav – Rataj, Tomáš: *Islám v srdci Evropy. Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*, Praha, Academia 2007.
- Mendel, Miloš: *Džihád. Islámské koncepce šíření víry*, Brno, Atlantis 2010 (1. vyd. 1997).
- Muzikář, Josef (a kol.): *Zápas o novodobý stát v islámském světě. Od mešity k parlamentu*, Praha, Academia 1989.
- Neužil, Oldřich – Mizerová, Alena (eds.): *Islám a jeho svět*, Brno, Moravské zemské muzeum – Litera 1995.
- O 'Kane. Bernard: *Poklady islámu. Umělecká sláva muslimského světa*, Praha, Knižní klub 2009.
- Ostřanský, Bronislav: *Dokonalý člověk a jeho svět v zrcadle islámské mystiky*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2004.
- Ostřanský, Bronislav: *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, Praha, Nakladatelství Libri 2009.
- Palmer, Alan: *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha, Panevropa 1996.
- Pavlincová, Helena – Horyna Břetislav (eds.), *Judaismus, křesťanství, islám*, Olomouc, Nakladatelství Olomouc 2003 (1. vyd. Praha, Mladá fronta 1994).
- Petráček, Karel: *Islám a obraty času*, Praha, Svoboda 1969.
- Rataj, Tomáš: *České země ve stínu pülmesíce. Obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí*, Praha, Scriptorium 2002.
- Robinson, Francis, *Svět islámu: Kulturní atlas*, Praha, Knižní klub 1996.
- Schulze, Reinhard: *Dějiny islámského světa ve 20. století*, Brno, Atlantis 2007.
- Tauer, Felix: *Svět islámu: Jeho dějiny a kultura*, Praha, Vyšehrad²2006 (1. vyd. 1984).
- Veselý, Rudolf: *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí od vzniku islámu do konce 18. století I-II*, Praha, Karolinum 1991 (1. vyd. 1971).

- Veselý, Rudolf, *Úvod do studia dějin zemi Předního východu: Pomocné vědy historické*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1988.
- Weithmann, Michael W.: *Balkán: 2000 let mezi Východem a Západem*, Praha, Vyšehrad 1996.

Požadovaná znalost pramenů v českých a slovenských překladech

Korán

- *Korán*, přel. Ivan Hrbek, Praha, Academia 2000 (1. vyd. Praha, Odeon 1972).

Z prorockých tradic

- Ibn Ishák: *Život Muhammada Posla Božieho*, (přel. Ján Pauliny), Bratislava, Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi 2003.
- Ibn Challikán: *Zprávy o synoch času*, (přel. Ján Pauliny), Bratislava, Tatran 1967.
- Al-Kisái, Abú Al-Hasan, *Kniha o počiatku a koncu a rozprávania o prorokoch: Islamské mýty a legendy*, (přel. Ján Pauliny), Bratislava, Tatran 1980.

Abú Hámid Muhammad al-Ghazzálí

- Al-Ghazzálí, Abú Hámid Muhammad: *Zachránce bloudícího*, přel. Luboš Kropáček, Praha, Vyšehrad 2005.

Abú Alí Ibn Síná (Avicenna)

- Ibn Síná, Abú Alí, *Z díla*, (přel. Karel Petráček a Věra Kubičková-Stivínová), Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1954.
- Ibn Síná, Abú Alí, *Kniha definic*, (přel. Jarmila Štěpková), Praha, Státní nakladatelství politické literatury 1954.

Abdurrahmán Ibn Chaldún

- Ibn Chaldún: *Čas království a říší. Mukaddima. Úvod do historie*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Odeon 1972.

Abú al-Hasan Ibn Alí al-Mas'údí

- Al-Mas'údí: *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*, Praha, Odeon 1983.

Qutb, Sajjid

- Qutb, Sajjid: *Milníky na cestě* (překlad a úvodní studie Miloš Mendel), Praha, Academia 2013.

Tematické okruhy

Duchovní život v předislámské Arábii

- autochtonní náboženské projevy
- vlivy okolních semitských náboženských systémů
- vztah starých Arabů k judaismu a křesťanství

Prameny:

- Šanda, Vojtěch, *Starosemitské nápisy*, Praha, V. Kotrba 1912.
- Román o Antarovi. Staroarabská romance, (přel. Karel Petráček), Praha, Odeon 1968.

Literatura:

- Moscati, Sabatino: *Staré semitské civilizace*, Praha, Odeon 1969, s. 221-274.

Muhammad

- sociální poměry v Mekce v době vystoupení proroka Muhammada
- jednotlivé fáze jeho působení
- Muhammad jako prorok, sociální reformátor, politik a vojevůdce

Prameny:

- *Korán*, přel. Ivan Hrbek, Praha, Academia 2000 (1. vyd. Praha, Odeon 1972).
- Ibn Ishák, *Život Muhammada Posla Božieho*, Ibn Challikán, *Zprávy o synoch času*, přel. Ján Pauliny, Bratislava: Tatran 1967.

Literatura:

- Cook, Michael: *Muhammad*, Praha, Odeon – Argo 1994.
- Hrbek, Ivan – Petráček, Karel: *Muhammad*, Praha, Orbis 1967.

- Hrbek, Ivan: „Muhammad a Korán“, in: *Korán*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Academia³2000, s. 9–106.

Korán

- Korán jako základní zdroj islámské věrouky a práva
- formální a obsahové aspekty Koránu
- redakce Koránu

Prameny:

- *Korán*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Academia 2000 (1. vyd. Praha, Odeon 1972).

Literatura:

- Hrbek, Ivan, „Muhammad a Korán“, in: *Korán*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Academia 2000, s. 9–106.
- Kropáček, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad⁴2006 (1. vyd. 1993, s. 28–46).
- Oliverius, Jaroslav: *Svět klasické arabské literatury*, Brno, Atlantis 1995.

Formování a zdroje islámského práva

- sunna (prorocká tradice) a její utváření
- diskuse o pravosti hadíthů v kontextu raných dějin islámského chalífátu
- islámská právní věda (*fiqh*), její metodické nástroje a právní školy
- islámské duchovenstvo (*ulamá*), rozdíl mezi sunnitským a ší'itským pojetím

Prameny:

- Kouřilová, Iveta – Mendel, Miloš (eds.): *Cesta k prameni: Fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2003.

Literatura:

- Kropáček, Luboš: *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad⁴2006 (1. vyd. 1993, s. 117-146).
- Mendel, Miloš, „Základní rysy islámského práva“, in: Kouřilová, Iveta – Mendel, Miloš (eds.): *Cesta k prameni: Fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2003, s. 11-31.

Islámské „schizma“ a diferenciaci islámu

- cháridža, počátky hlavního proudu nábožensko-politické opozice vůči sunnitské moci
- vysvětlení ší'itského dogmatu
- vývoj ší'itského islámu ve vrcholném středověku
- štěpení *ithná ašarije* na jednotlivé odnože a nové náboženské směry (zajdija, ismá'ílíja, drúzové, asasíni, karmaté, alawité, ahle haqq, bábismus, bahá'ismus)

Prameny:

- Ibn Battúta, Muhammad ibn Abdalláh, *Cesty po Africe, Asii a Evropě vykonané v letech 1325-1354*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1961.
- Mas'údí, Abu'l-Hasan, *Rýžoviště zlata a hory drahokamů*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Odeon 1983.

Literatura:

- Kropáček, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad 2006 (1. vyd. 1993, s. 177–207)

Pět sloupů víry

- formální projevy religiozity a jejich právní ukotvení (vyznání víry, modlitba, půst, almužna, pouť do Mekky)
- princip „konání dobra a bránění zlu“
- islámské pojetí misie (*da'wa*)
- komplexní pojetí džihádu jako právní kategorie

Literatura:

- Kropáček, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad 2006 (1. vyd. 1993, s. 91–116).
- Mendel, Miloš, *Džihád: Islámské koncepce šíření víry*, Brno: Atlantis 2010, (1. vyd. 1997).

Základy islámské věrouky, náboženská filozofie a mystika

- kosmologie, angelologie, predestinace, nauka o prorocích, eschatologie
- islámská náboženská filozofie
- sufismus (islámská mystika)

○ lidové podoby religiozity

Prameny:

- Džaláledín Balchí Rúmí, *Masnaví*, (přel. Jiří Bečka a Josef Hiršal), Praha, Protis 1995.
- Al-Ghazzálí, Abú Hámíd Muhammad: *Zachránce bloudícího*, (přel. Luboš Kropáček), Praha, Vyšehrad 2005.
- Al-Kisáí, Abú Al-Hasan, *Kniha o počátku a koncu a rozprávania o prorokoch: Islamské mýty a legendy*, (přel. Ján Pauliny), Bratislava, Tatran 1980.
- Ostřanský Bronislav: *Dokonalý člověk a jeho svět v zrcadle islámské mystiky: Úradky boží pro nápravu lidského království šajcha Muhjiddína ibn 'Arabího*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2004.
- Ibn Síná, Abú Alí, *Z díla*, (přel. Karel Petráček a Věra Kubíčková-Stivínová), Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1954.
- Ibn Síná, Abú Alí, *Kniha definic*, (přel. Jarmila Štěpková), Praha, Státní nakladatelství politické literatury 1954.
- Ibn Sírín, Muhammad: *Snár arabských mudrcov (Kniha prvá, Kniha druhá)*, (přel. Ján Pauliny), Bratislava, Nestor 1996.
- Ibn Tufail, Abú Bakr: *Živý syn Bdíciho*, přel. Ivan Hrbek, Praha, Státní nakladatelství politické literatury 1957.

Literatura:

- Kadyrov, A. A.: *Abú Alí Ibn Síná*, Praha, Avicenum 1988.
- Kropáček, Luboš, *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad 2006 (1. vyd. 1993, s. 58–90, 155–176).
- Kropáček, Luboš, *Súfismus: Dějiny islámské mystiky*, Praha, Vyšehrad 2008.
- Ostřanský, Bronislav: *Arabská oneirokritika ve středověku a v současnosti: Studie o středověké arabské oneirokritice a jejím vnímání v současnosti z pohledu moderní psychologie a soudobého islámského myšlení*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2005.

„Temná staletí“ islámských dějin

○ křížové výpravy z pohledu islámu

○ příčiny a podoby tzv. „temných staletí“ islámských dějin

○ vliv náboženství na proces stagnace islámské civilizace v kontextu světových dějin

Prameny:

- Hansen, Thorkild, *Nešťastné putování do Šťastné Arábie*, Praha, Orbis 1970 (1. vyd. 1960).
- Hrochová, Věra (ed.), *Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1982.
- Ibn Chaldún, Abdarrahmán Ibn Muhammad, *Čas království a říší. Mukaddima. Úvod do historie*, (přel. Ivan Hrbek), Praha, Odeon 1972.
- Ibn Chaldún, Abdarrahmán Ibn Muhammad, *Al-Mukaddima: Úvod do historie*, (přel. Ladislav Drozdík), Bratislava, Tatran 1984.
- Usáma Ibn-Munkiz, *Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky*, (přel. Rudolf Veselý), Praha, Academia 2009 (1. vyd. Odeon 1971).

Literatura:

- Gombár, Eduard: *Úvod do dějin islámských zemí*, Praha, Najáda 1994.
- Gombár, Eduard: *Moderní dějiny islámských zemí*, Praha, Karolinum 1999.
- Hrochová, Věra – Miroslav Hroch, *Křižáci ve Svaté zemi*, Praha, Mladá fronta 1996 (1. vyd. *Křižáci v Levantě* 1975).
- Kaufmann, Hans: *Maurové a Evropa: Cesty arabské vědy a kultury*, Praha, Panorama 1982.
- Kropáček, Luboš: *Duchovní cesty islámu*, Praha, Vyšehrad 2006 (1. vyd. 1993, s. 208–219).
- Kropáček, Luboš: *Blízký východ na přelomu tisíciletí: Dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*, Praha, Vyšehrad 1999.
- Palmer, Alan W.: *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha, Panevropa 1996.
- Runciman, Steven: *Pád Cařihradu*, Praha, Epoque 2003 (1. vyd. Praha, Mladá fronta 1970).

Moderní islám

○ islámský reformismus 18. 20. století

○ sekularizační procesy v islámských zemích (Turecko, Egypt, Tunisko, Írán, sovětská Střední Asie)

○ islámský fundamentalismus

○ vztahy islámu k Západu

Prameny:

- Mendel, Miloš: *Židé a Arabové: Dialog idejí a zbraní*, Prachatice, Rovina 1992.
- *Palestinská otázka v dokumentech*, Praha, Orientální ústav ČSAV 1975.

Literatura:

- Barša, Pavel: *Západ a islamismus: Střet civilizací, nebo dialog kultur?* Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2001.
- Durman, Karel, *Blízký východ ve světové politice 1918–1959*, Praha, Nakladatelství politické literatury 1966.
- Gombár, Eduard: *Úvod do dějin islámských zemí*, Praha, Najáda 1994.
- Gombár, Eduard: *Moderní dějiny islámských zemí*, Praha, Karolinum 1999.
- Huntigton, Samuel P.: *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, Praha, Rybka 2001.
- Kepel, Gilles, *Boží pomsta: Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*, Brno, Atlantis 1996.
- Kropáček, Luboš: *Moderní islám I-II*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1971–1972.
- Kropáček, Luboš, *Islámský fundamentalismus*, Praha, Vyšehrad 1996.
- Kropáček, Luboš, *Blízký východ na přelomu tisíciletí: Dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*, Praha, Vyšehrad 1999.
- Kropáček, Luboš, *Islám a Západ: Historická paměť a současná krize*, Praha, Vyšehrad 2002.
- Mendel, Miloš, *Islámská výzva: Z dějin a současnosti politického islámu*, Brno, Atlantis 1994.
- Mendel, Miloš, *Džihád: Islámské koncepce šíření víry*, Brno, Atlantis 2010 (1. vyd. 1997).
- Mendel, Miloš, *Náboženství v boji o Palestinu: Judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*, Brno, Atlantis 2000.
- Mendel, Miloš: *Hidžra: Náboženská emigrace v dějinách islámských zemí*, Praha, Orientální ústav AV ČR 2006.
- Muzikář, Josef (ed.), *Islám v politice*, Praha, Svoboda 1987.
- Muzikář, Josef (ed.), *Palestinská otázka*, Praha, Academia 1983.
- Muzikář, Josef (ed.), *Zápas o novodobý stát v islámském světě: Od mešity k parlamentu*, Praha, Academia 1989.
- Palmer, Alan W., *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha, Panevropa 1996.
- Petráček, Karel – Oliverius, Jaroslav: *Myšlenkové proudy v současném Egyptě*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1969.
- Petráček, Karel, *Islám a obraty času*, Praha, Svoboda 1969.
- Wanner, Jan, *Írán a německý imperialismus 1934–1941*, Praha, Univerzita Karlova 1973.

Islám v českých zemích a na Slovensku

- kontakty českých zemí s islámem v období středověku, cesty do muslimských zemí
- pronikání Osmanské říše do střední Evropy („turecké nebezpečí“)
- vliv islámu na náboženský život českých zemí v 19. a 20. století, migrační vlny
- hlavní islámské organizace na území ČR

Prameny:

- Cesta z Čech do Jeruzaléma a Egypta Martina Kabátníka z Litomyšle a na té cestě sepsání rozličných zemí, krajin, měst a způsobův jich i také obyčejův lidí vnově vytištěná. Léta Páně 1539 (Litomyšl). In: Mezi houfy lotrův se pustiti. České cestopisy o Egyptě 15.–17. století, ed. Lucie Storchová, Praha 2005. S. 1-18.
- Budovec z Budova, Václav: *Antialkorán*, ed. Noemi Rejchrtová, Praha, Odeon 1989.
- Harant z Polžic a Bezdužic, Kryštof, *Cesta z království českého do Benátek, odtud do země svaté, země judské a dále do Egypta, a potom na horu Oreb, Sinai a Sv. Kateřiny v pusté Arabii I*, Praha, České museum – František Řivnáč 1854 (převyprávěl František Kožík, Praha, Panorama 1988).
- Harant z Polžic a Bezdužic, Kryštof, *Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdužic Cesta po Egyptě: Výbor z druhého dílu jeho Putování aneb Cesta z království českého do Benátek...*, ed. Karel Hrdina, Praha, Profesorské nakladatelství a knihkupectví 1926.
- Hasištejnský z Lobkovic, Jan, *Putování k svatému hrobu*, ed. Fr. Maleček, Praha, Česká akademie 1902.
- Kabátník, Martin, *Cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491–92*, ed. Justin V. Prášek, Praha, J. Otto [1900].
- Paprocký z Hlohol, Bartoloměj, *O válce turecké a jiné příběhy: Výbor z Diadochu*, ed. Eduard Petruš, Praha, Odeon 1982.

- Prefát z Vlkanova, Voldřich, *Cesta z Prahy do Benátek ... až do Palestiny...*, ed. Karel Hrdina, Praha, Vesmír 1947.
- Vratislav z Mitrovic, Václav, *Příhody*, ed. Milada Nedvědová, Praha, Československý spisovatel ²1976 (1. vyd. ed. Jiří Daňhelka, 1950).

Literatura:

- Kopčan, Vojtech – Krajčovičová, Klára: *Slovensko v tieni polmesiaca*, Martin, Osveta 1983.
- Kopčan, Vojtech, *Turecké nebezpečenstvo a Slovensko*, Bratislava, Veda 1986.
- Králík, Jindřich, *Historická skutečnost a postupná mytizace mongolského vpádu na Moravu roku 1241*, Olomouc, Socialistická akademie 1969.
- Mendel, Miloš – Ostřanský, Bronislav – Rataj, Tomáš: *Islám v srdci Evropy: Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*, Praha, Academia 2007.
- Pauliny, Ján, *Arabské správy o Slovanoch*, Bratislava, Veda 1999.
- Rataj, Tomáš.: *České země ve stínu půlměsíce. Obraz Turka v raně novověké literatuře českých zemí*. Scriptorium, Dolní Břežany 2002.
- Veselý, Rudolf (ed.): *Alois Musil – český vědec světového jména*, Praha, Globe 1995.